

Armoede en uitsluiting bij mensen met een migratieachtergrond

Dr. Meryem KANMAZ

Jeugdwerk heeft Oog voor Armoede
De Ambrassade
Antwerpen, 26 september 2017

- **Visieontwikkeling: 'Armoede bij mensen met een migratieachtergrond'**

- Redactie:
 - Mohamed Benhaddou, Catelijne Devriendt, Ursula Jaramillo, Meryem Kanmaz, januari 2015
- Zie www.minderhedenforum.be

Opzet

1. Wat is (gekleurde) armoede? Cijfers en ervaringen
2. Verenigingen van ECM en armoedebestrijding
3. Leerrijke praktijken
4. Aanbevelingen

Inleidend...

- 2007: rapport KBS: Eerste cijfers
 - 1 op 3 mensen M/T herkomst loopt risico om in armoede te leven
 - 56% M. & 59% T. herkomst: onder Eur. Armoedegrens
 - 50% van kinderen in armoede heeft migratieachtergrond
- Signalen vanuit verenigingen ECM
- Vraag van beleid + (armoede)verenigingen om te werken rond 'gekleurde armoede'
- › Wat?
 - Theoretisch deel
 - Expertisetafel + bevraging 10 zelforganisaties

Wat is armoede? Gekleurde armoede? Cijfers en ervaringen

- › Armoede:
 - › Een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.
- › MF:
 - Volgt de definitie
 - Uitz. empowerment

Specifieke problemen in reguliere domeinen

1. Onderwijs
2. Werk
3. Wonen
4. Gezondheid
5. Algemeen

Onderwijs

"Voor sommige Afrikaanse gemeenschappen, zoals de Congolese, zit je al met de 2de of 3de generatie die een gebrek aan kansen ervaart. Ze zijn hier geboren, ze spreken de taal perfect, ze kennen de cultuur. Ze zijn dragers van de Vlaamse cultuur, meer dan van de cultuur van hun ouders. Maar velen van hen krijgen geen kansen op school, op de arbeidsmarkt".

► PAC

- België wereldkampioen in reproductie ongelijkheid via onderwijs (unicef)
- Belang ouderlijk kapitaal bij presteren en slagen op school (agirdag)
 - 90% van jongeren stroomt door naar hoger onderwijs als vader of moeder hooggeschoold is
 - 44% – laaggeschoolde moeder
 - 48% – laaggeschoolde vader

- Sociaal economische factoren > etnische of culturele
- Kinderarmoede is bijzonder hoog (oases)
 - Vlaams gewest 4,5%
 - Kinderen met moeder uit migratie: 28,4%
- Extra factoren:
 - School is een onveilige leeromgeving
 - Thuiscultuur, ID meertaligheid is geen troef maar oorzaak van achterstand
 - Kinderen en ouders herkennen zich niet op school, geen vertrouwen

Werk

- › Inkomen uit arbeid is buffer tegen armoede, maar
 - tot. werkzaamheidsgraad 71,5% (2012)
 - Personen met nationaliteit buiten EU 42,%
 - Personen geboren buiten EU: 51,8%
- › Werkzoekenden
 - 2002: 15% met migratieachtergrond
 - 2014: 25,9%
- › Aard van werk
 - Deeltijds,
 - Tijdelijke contracten
 - Precaire statuten (uitzendarbeid, dienstencheques, mini-jobs, zwartwerk)

- › Geen toegang tot dienstensector wegens
 - Lage diploma's
 - Nadruk op 'juiste' diploma's
 - Nationaliteitsvoorwaarden
 - Onredelijke taaleisen
 - Onredelijke en weinig transparante selectieprocedure
 - Corporatistische reflexen
- › Working poor

- › Diploma is geen garantie voor werk
- Werkzaamheidsgraad hogeschoolden buiten EU: 67%
- Hogeschoolden België: 88,2%
- ! Verschil in arbeidsdeelname daalt niet maar stijgt met opleidingsniveau
 - Hogeschoolden: kloof 32%
 - Laaggeschoolden: 24%
 - Scholing is niet enige knelpunt

- Onderschatting discriminatie op de arbeidsmarkt
- 6 op 8 uitzendkantoren: zien geen graten in uitsluiting op basis van herkomst
- Structurele uitsluiting arbeidsmarkt

Wonen

- Woononderzoek 2013:
 - 73,5% eigenaars in Vlaanderen
 - ECM huren vaker
- Verschillen:
 - Turkse en Noord-west-Europese herkomst: even vaak eigenaar
 - Marokkaanse en Oost-Europese
- Huurders
 - Gebrek aan sociale woningen, wachtlijsten tot 5 jaar
 - Private markt, woningen slechte kwaliteit (energiekost, onderwijs kinderen,...)

- ▶ Huurders:
 - Armoederisico 3 keer zo hoog als eigenaars (29% tov 10%)
- Gezinnen vinden moeilijk geschikte woonst
- Uitsluiting private huismarkt
 - Afkomst
 - Cultuur
 - Levensbeschouwing
 - Naam
 - Huidskleur
- ▶ 52% respondenten heeft discriminatie ervaren

Gezondheid

› Isolement, Psychische problemen

› *"We hebben te maken met huiselijk geweld, seksueel geweld, psychische problemen in gezinnen. Die factoren zijn begonnen door de armoede. Psychische problemen omwille van de situatie thuis. Je ziet dat aan de ogen, aan de uitdrukking. Ze zijn vermagerd, stress, geen slaap, rode ogen, wallen. (...)"*

› Al-Ikram

Algemeen

› *"De mensen die wij zien, staan elders vaak voor een gesloten deur. Ik heb gemerkt dat ze elders niet durven te zeggen wat ze hier wel durven te zeggen. Ze gaan dus wel langs bij diensten als het OCMW voor de budgetmeter of voor gratis stookolie, maar alle andere problemen bespreken ze daar niet".*

› Al Ikram

- Wantrouwen, onbekendheid, ongeschikte begeleiding, hoge drempel,
- De frustratie over de sociale en maatschappelijke uitsluiting is groot;
- bijstand wordt ervaren als een bedreiging;
- Ocmw is een bestraffend controleorgaan;
- Eerste lijnsmedewerkers vellen te snel oordeel, weinig respect voor hun privacy.

Extra....

1. **Generatie – referentieplek**
2. **Sociaal kapitaal?**
3. **Superdiversiteit**
4. **Culturalisering**
5. **Discriminatie, racisme, islamofobie**

Generatie: hoe snel slijt weerbaarheid?

- › *Nieuwkomers*

- Zien hun situatie als iets tijdelijks, een fase op weg naar beter
- Zien zich niet als arm
- Moeilijkheden: sociale uitsluiting op basis van taal, diploma, discriminatie
- ! Ook mensen zonder wettig verblijf

- › *Oudkomers ...*

- › *Oudkomers*

- 1ste en 2de generatie: parallellen met nieuwkomers
- 3de en 4de generatie: parallellen met kansarmen & generatiearmoede

- › *"Bij mensen met een migratieachtergrond die hier geboren zijn en die het moeilijk hebben, zie je vaker dat kansarm zijn een identiteit is geworden. Hun toekomst perspectief is dat. Ze hebben dat zich eigen gemaakt."*

- › Federatie Wereldvrouwen

- › -> **nieuwe groep generatiearmen in de maak !**

Sociaal kapitaal als vangnet?

- Svz sociaal kapitaal eigen netwerken (familie, buurt, clan,)
- Door individualisering en stijgende armoede -> afkalving solidariteit (wederkerigheid)
- Niet zaligmakend. Beperkingen....
- Zelforganisaties vervangen dit vacuum

Superdiversiteit

De wereld in één stad/The world in one city.

'Diversificatie van de diversiteit'

- › meer ethniciteiten en landen van herkomst
- › meer variabelen die een rol spelen in uiteindelijke integratieproces van migranten

Op elkaar inwerken van diverse variabelen zoals:

- › Land van herkomst
- › Ethniciteit
- › Taal
- › Religieuze traditie
- › Migratiekanalen en wettelijke statuten
- › Gender

Culturalisering

- › Net als bij het individueel schuldmodel, de arme de schuld krijgt van zijn situatie in armoede, wordt bij het cultureel schuldmodel, de cultuur (en religie) van de ECM in armoede aangeduid als de oorzaak van de achterstand en de armoede.
- › Bijvoorbeeld :

- › *De man maakte duidelijk dat de dochter niet mee kon gaan zwemmen, waarop de directeur in kwestie aangaf dit niet te willen aanvaarden. "iedereen moet mee en gemengd zwemmen is nu eenmaal de norm". Op de Turkse Unie vertelde de man in vertrouwen dat hij gewoon geen geld had om het zwemmen te betalen, maar dat hij dat uit schaamte niet durfde te zeggen op school.*

- › uit: Bart Ketelsleghers, Mensen met een migratieachtergrond en armoede, Netwerk Tegen Armoede

- › Culturalisering zien we ook op andere domeinen opduiken:
- › Jongeren en werkloosheid ("ze willen niet werken", "hebben geen arbeidsmoraal", ...)
- › Gezinsdrama's die bij 'witte' gezinnen vanuit maatschappelijke (crisis, stress) of psychologische invalshoek gezien wordt, wordt bij ECM geculturaliseerd en zoekt men redenen en oorzaken in de culturele of religieuze achtergrond (onderdrukking, machisme, ...).

Discriminatie, racisme, islamofobie en uitsluiting

- Negatief zelfbeeld
- Dagelijkse ervaring van negatieve beeldvorming in media
- Internalisering minderwaardigheid
- Frustratie, stress, de-motivatie
- Self fulfilling prophecy

Verenigingen van ECM en armoedebestrijding

- Hoe kijken ECV naar armoede?
- Hoe herkennen ze armoede bij de achterban?
- Gekleurde armoede?
- Beleving van armoede
- Werking rond armoede: 1) impliciet 2) expliciet
- Benoemen van armoede

'Give Her A Break!

Armoede en uitsluiting bij vrouwen met een migratieachtergrond

1. Onderzoeksvragen
2. Topics

- › **Hoe uit armoede zich + hoe wordt armoede beleefd door vrouwen met een migratieachtergrond, rekening houdende met de verschillende achtergronden** : nationaal, etnisch, religieus, cultureel, taalkundig, ...

- › **Hoe uit armoede zich + hoe wordt armoede beleefd door verschillende groepen van vrouwen met een migratieachtergrond, rekening houdende met hun leef- en gezinssituatie?**

- Leeftijd
- Gehuwd, samen levende
- Alleenstaand, met kinderen / zonder kinderen

- › **Hoe uit armoede en uitsluiting zich en hoe wordt armoede beleefd door vrouwen met een migratieachtergrond, rekening houdende met hun migratietraject en statuut?**

- 1ste generatie/ Nieuwkomers/ 2de en 3de generatie/ Huwelijksmigratie / Transmigratie/ Zonder papieren

- › **Algemeen uiting en beleving +**

1. Leren: onderwijs en vorming
2. Werken
3. Wonen
4. Gezondheid, Welzijn en Welbevinden
5. Ontspanning en vrije tijd
6. Relaties

Jongeren?

- › Vallen tussen de mazen van het net?
- › Generatiedimensie
- › Nieuwe armoede – generatiearmoede
- › Veerkracht
- › Discriminatie
- › Waar zitten de jongeren in armoede? Cf. vrouwen uit basiswerkingen
- › Werk aan de winkel!

Inspiratie

- › Visietekst *Armoede bij mensen met een migratieachtergrond*, Minderhedenforum, Brussel, 2015. (Tekst te verkrijgen via: www.minderhedenforum.be)
- › Meryem Kanmaz: *Give Her A Break! Armoede bij vrouwen met een migratieachtergrond*, Brussel, Minderhedenforum, 2016.
- › Meryem Kanmaz & Bea Van Robaeys, 'Armoede bij mensen met een migratieachtergrond. Moeilijke strijd', in *Sociaal.net*, 10 juni 2015.
- › Dirk Geldof & Meryem Kanmaz, 'Is armoede bij etnisch-culturele minderheden soms minder problematisch?', in *10 Armoedebarmeters: Een Decennium Armoedig Beleid*, Decenniumdoelen, Brussel, 2017, pp. 126-134.
- › Bruno Vanobbergen, *Spelen in zwarte sneeuw. Fragiel manifest tegen kinderarmoede*, Kinderrechtencommissariaat, Lanno Campus, 2017.

- › Dirk Geldof, *Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert*, Acco: Leuven, 2013.
- › Decenniumdoelen, *10 Armoedebarmeters: Een Decennium Armoedig Beleid*, Brussel, 2017. zie ook www.decenniumdoelen.be
- › Bart Ketelseghers, *Kleur in het Armoedebat. Voor een sterkere stem van mensen in armoede met een migratieachtergrond*, Netwerk Tegen Armoede, Brussel, 2015.

